

VAKUF-NAMA MUSA-PAŠE IZ NOVE KASABE

Prva dekada rebiu-l-evvela 1053 (20-29. maja 1643).

Original: Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu.

Opis: Vakuf-nama je očuvana, u obliku knjige, na turskom jeziku, napisana kaligrafski.

Izdanja: Vakuf-nama nije dosad izdata.

Tekst legalizacije:

Ono što sadrži ovaj pouzdani dokument, ovaj prekrasni tekst, koji zaslužuje da bude primljen i primijenjen, a kojim se na ustaljeni način zaviješta imovina, određuju bogati rashodi, razrađuju humanitarni uvjeti, raspoređuju čvrste odredbe - neka Allah primi to od vakifa i neka ga utopi u mora milosti, neka ga nagradi najsvjetlijom nagradom i neka mu odredi najveće dobro - riješeno je kod mene na ovaj način bez nedostataka i mahana koje bi mogle da ga naruše i obore. Ja sam donio presudu o njegovoj valjanosti pred prisutnim svjedocima i uzeo sam za svjedoke pravedne ljude, a bio sam svjestan i neslaganja u mišljenjima koje postoji među najstarijim pravnim učenicima.

Napisao bijedni i od uzvišenog Allaha ovisni Abdulah, sin Husejna, kadija u bogomštićenom gradu Budimu - neka su obojici grijesi oprošteni.

Prijevod vakuf-name:

Ti, koji poznaješ tajne ljudskih srdaca, Gospodaru robova, prihvati me za ruku na Sudnjem danu, pomози piscu ovoga dokumenta!

Hvala i beskrajna zahvala Onom koji je postavio temelj ovom vidljivom dijelu vasionе; koji je postavio temelj ove uređene kuće; koji je kosmos stvorio da bi Njegovo Božanstvo bilo spoznato i obožavano; koji je sve iz nevidljivog svijeta, a što nije postojalo, učinio izvorom trajnog obilja i

predmetom u kome se stalno ogleda Božije postojanje; koji ovaj svijet u novostvorenom vidu čuva od rušenja i raspadanja putem savršenstava ljudi raznih vrsta i oblika, koji su nužni za uvećanje i održanje njegova sjaja. Njih (ljude) je pretpostavio melecima koji su bliski Prijestolju Veličine (Bogu); i davši im vlast na zemlji i vladarsku krunu, počast im učinio. Onaj koji daje osvit jutra, podigao je na svakom mjestu u vasioni vasijska konačišta za putničke karavane svijeta duša; podigao je jedan karavansaraj za odmor duša i tome odredio i podredio prostranstva nebesa i zemlje, svu njihovu duljinu i širinu; sunce i mjesec je postavio u svod visine kao dva zlatom ukrašena svjetionika i tako je usavršio i opremio zgradu postojanja (ovaj svijet).

Arapski stihovi:

*Njemu svaka zahvala, Njegova dobročinstva su sveobuhvatna, velik je On!
 Mi nismo u mogućnosti da Mu zahvalimo potpuno;
 Pa to je, po ocjeni onoga ko pameti ima, i nemoguće.
 Dobrog li Stvoritelja! Od mjeseca do ribe (do mora)
 Sve daje dokaz da je On jedan.
 "Gle, slavuj na svojoj ruži Njega slavi!
 Svaki trn je jedan jezik koji Ga veliča.
 Neka je Božija milost, spas, pozdrav vojskovođi sa mejdana spasenja i
 oprosta; soku (bijelom), iz gnijezda.
 Poslanik Božiji nam je došao nakon nesreće i klonulosti,
 Poslao ga (Allah) kao svjetlost koja obasjava, kao vodiča na pravi put
 Da zablista kao što je bljesnuo mač indijski.
 Miljenik Božiji, zagovornik ljudi, ljubav vasiona, koga je On odabrao;*

Muhamed odabranik - neka je na njegovu uglednu osobu milost Božija čistija od pravoga, čistoga bisera. Brava nevidljive riznice svijeta, razjašnjenja i pojave je otvorena i otključana ključem odlučnosti njegove pojave i učenja, njegovim pečatom je ovjerena i označena.

Darežljivi, opći Dobročinitelj njega je poslao da završi i pečat da svemu, općem i posebnom.

Mesnewi:

*Početno, svijetlo poglavlje vjere,
 Završetak niza Božijih poslanika.
 Na njegovom obrazu je zasjalo svjetlo poslanstva -
 Takvog sjaja još ne vidje.
 U džamiji u kojoj se spominje on, u pobožnosti boravi poslanik
 Ibrahim,
 Melek Džebrail boravi poput ptice u njegovom svetom haremu;*

Arapski stihovi:

*Svaki čovjek na svijetu ima mogućnosti da se približi
Gospodu koji će ga spasiti kada Ga zamoli.*

Neka je Božija milost i spas na njega, na njegov ugledni rod, čestite drugove koji su uzeli na sebe obavezu da čuvaju kur'anske ajete, da paze na način i pravila čitanja Kur'ana i da to dalje prenose i predaju; i na svakog onoga ko ih je slijedio u dobročinstvu i išao njihovim putem u ljubavi i traženju Božijeg zadovoljstva, sve dok bude čovjek stajao na namazu u džamiji, sjedio, obavljao poklonjenje, učio Kur'an i padao ničice; sve dok mualim i učenik budu učili Kur'an, molili se Bogu i slavili Ga; neka je Božija milost i spas njegovoj uvaženoj porodici, vjernim drugovima, koji su putnicima pokazivali pravi put, pozivali ih i vodili na pravu stazu i uveli ih u kuću mira i spasa.

Arapski stihovi:

*Tražim od Boga oprost samo zbog ljubavi prema njima,
Jer ta ljubav - to su moja dobra djela na Dan proživljenja.*

A onda, povod pisanju (ovog) dokumenta s mošusnim prekrivačem, poticaj za nizanje (ovog) ispravnog teksta ispod čijih rječitih redaka sijevaju i svijetle svjetlice dobrih djela i blistaju svjetla dobročinstava, je to što je u pronicljivoj svijesti i umu pametnih i vidovitih ljudi potpuno jasno da postavljanje temelja svijeta mogućnosti, uspostavljanje reda i poretka na ovom području življenja i događanja je, u stvari, Božija volja da pokaže svoja djela i da uspostavi imena i svojstva (stvarima i stvorenjima); ispoljavanje nevidljivih stanja je poznato i vidljivo kao odnosi porijekla i veza: približavanje Bogu kroz klanjanje je usavršavanje kruga postojanja i uronjavanje u more.

Rezultat ovakvog postupka je okretanje od ovog prolaznog svijeta i niskih, negativnih prirodnih osobina. Olakšanje u srcu i usmjerenje srca Bogu događa se uz potpuno okretanje veličanstvu Božijem i otvaranjem prema nevidljivom svijetu. Na osnovu toga, veliki vezir sluge Rabe i Zemzema, čuvara Maqama Ibrahima i privrženik gospodara zemlje i svijeta, koji je Božija zaštita svim narodima, visoki car, vladar koji zemlje osvaja -

Stihovi:

*Car uz čiji mač nađe mir
Sunce, mjesec krasni i Džemšid sretni;*

vođa moćni, pomognut božanskom moći, halifa silni, pomognut božanskom snagom, koji za vrat drži nevjernike i višebošce; ruši utvrde otpadnika od vjere i nevjernika; koji siječe korijenje nasilnika i buntovnika; koji je sluga dva časna harema (Meke i Medine) -

Stihovi:

*Nebo darežljivosti, moćni vladar,
Sunce moći i veličine, sjena Skrbnika koji sve hrani;*

sultan sin sultana, sultan Ibrahim-han sin sultana Ahmed-hana sina sultana Mehmed-hana - Bog uzvišeni dao mu snage svojom božanskom pomoći i pomagao ga protiv njegovih neprijatelja unutarnjom ljudskom snagom -

Stihovi:

*Dobročinitelj cara careva svijeta,
Zaštitnik časti carske;*

vezir moćni i ugledni, vođa pametnih i ubijedenih (vjernika), vidno polje oka pomoći Gospodara svjetova, vođa pohvalna vladanja, vezir asafovskog rezonovanja i visokog umovanja, mušir koji rezonuje poput aristotelske mudrosti, milostivi, darežljivi i plemeniti -

Stihovi:

*Vekil (ministar), sjena božanska, koji stere sjenu dobročinstva,
Glasonoša sreće, vezir cara svijeta
Koji je dostigao sud da se zove najboljim među vladajućim ljudima
Uistinu on je zid tvrđave jasne vjere;*

koji se nalazi na čuvanju budimske krajine, imenjaka sagovornika Gospodara svjetova - njegova visost Musa-paša, neka ga Bog uputi na dobro koje on želi i traži. Kada je svjetlom oštroumnosti i čvrstog vjerovanja, okom pronicljivosti, razumom i postojanošću pogledao u ovaj pojavni, opipljivi svijet koji postoji u novostvorenom vidu u vasioni, uvidio je da je to jedan prelaz za putnike koji opominje, jedan tjesnac, strašan i opasan, na putu za drugi svijet koji je bolji, trajniji, čišći, korisniji, da ga je Opći Dobročinitelj učinio mjestom za sticanje božanskih spoznaja, boravištem za usavršavanje raznih vidova ljudskih savršenstava, da je čovjek putnik koji kroz njega prolazi da bi stekao zalihu za drugi svijet. On nije zatvorio oči pred svetim sadržajem časnog hadisa Božijeg Poslanika: "Ti od ovoga svijeta imaš ili samo ono što si pojeo i to uništio, odazvao se na poziv pa onda odbio, ili ono što si dobra učinio i to ostavio za budućnost."

Kit'a:

*O, ti koji ne obraćaš pažnju na kretanje vasiona,
Bog te je probudio, pa šta te je uspavalo!?
Šta ti imaš kada za drugoga (imetak) čuvaš,
Sve to što si potrošio, to je tvoje.*

Posebno ovaj svijet-karavansaraj je nestalan, to je nestalno boravište; prostranstvo njegovo je krcato opasnostima; bezbrižnost mu je združena s mukom; bogatstvo njegovo je naknada za kaznu njegovu; ono što daje zamijenjeno je s mukom i nevoljom; njegovo bogatstvo ima oblik tegobe; njegova vjernost je prolazna; darežljivost mu se pretvara u prijevaru; bogatstvo mu je združeno s poniženjem; njegov mir je muka; sreća mu trajnosti nema; prednja strana njegovih drahmi (bogatstva) je briga; kraj njegovih zlatnika je pakao; sredina njegovog bogatstva je tuga.

Kit'a:

*Pakao je kraj zlatnika, to sam kazao,
Briga je kraj ove drahme koja kola
Čovjek kada je (njima) obuzet i voli ih
Njegovo srce pati između brige i (...)*

Sadržina tvoga bogatstva je tjeskoba, dosada; kraj (privredne) sreće tvoje je nemir srca; ko u njemu živi, to je gost koji odlazi; njegovo obilje - to je sjena koja nestaje; stanovi njegovi, to nije mjesto boravka i radovanja, nije to kuća mira i veselja. Ali, i sa ovim nedostacima - to je njiva budućeg svijeta, mjesto za sticanje poputnine za posljednje putovanje. To shvatiti je veliki dar, krupan i sjajan poklon (Božiji) koji nastaje čistom božanskom uputom i pomoći, vječnom božanskom milošću, trajnim napitkom, poukom lijepe riječi (Kur'ana) i razmišljanjem o stanjima budućeg svijeta. Hvala Bogu uz čiju blagodat se ostvaruju dobra djela - naročito vakufljenje, zavještanje i pomaganje, a to je neprekidno dobročinstvo, vječna sadaka, čije su koristi beskrajne, čiji su gozbeni stolovi beskonačni, vrijeme trajno, pomoć beskrajna; njegove blagodati su neprekidne poput rajskih; s darivanjem ne umanjuje se, kao što se ne umanjuje Božija milost i beskrajno more. Božiji vjerovijesnik - Bog mu se smilovao i spasio ga - je rekao: "Kada čovjek umre, prestaje njegovo djelovanje, osim u tri slučaja: dobro djelo koje traje, nauka koja ljudima koristi i dobro dijete koje se za njega (Bogu) moli."

Na temelju toga, onaj koji sakuplja dobra djela i traži nagrade - neka mu Bog da spas u svim vremenima - koji je shvatio sadržaj riječi što radosnu vijest kriju: "Bogomolje podižu oni koji vjeruju Boga i Sudnji dan"; koji je spoznao smisao riječi što sreću sadrže: "Bogomolje pripadaju Bogu"; koji je pronikao u smisao časnog hadisa vjerovijesnika Muhameda koji sadrži lijepo obećanje: "Ko podigne bogomolju u ime Boga, Bog će mu podići kuću u džennetu" - podigao je jednu masivnu bogomolju, čvrstih stubova, bogomolju čija čvrstina dominira - učinio Bog dugim život onoga koji ju je podigao - u Rumeliji, u vilajetu Bosni, u kadiluku Birča, u mahali Jadra, u granicama sela Kovačić i Gojković, bogomolju čije su granice poznate, bogomolju odlične građevinske kvalitete, koja ima svu ljepotu i eleganciju,

koju ne treba pobliže opisivati ni označavati - to je zaista bogomolja utemeljena na pobožnosti. On ju je podigao iz svog imetka koji je izdvojio, namjenu joj odredio i dao opću dozvolu muslimanskim masama i odličnicima da u svako doba i vrijeme muslimanska spasena zajednica, svi vjernici uz ezan i ikamet pojedinačno i skupno u spomenutoj blistavoj džamiji obavljaju pet propisanih namaza, da bi neprekidno obavljali obavezne, dobrovoljne i neobavezne namaze. Uvakufio je i lijepim rukopisom ispisanih 30 komada časnih kur'anskih džuzova, za džuzhane i druge koji znadu Kur'an učiti. Podigao je i uspostavio i jedan mekteb u blizini spomenute džamije koji zbog toga što njemu pripada ne treba pobliže ograničavati (opisivati) - u svrhu obuke muslimanske djece u čitanju jasnog Kur'ana; uvakufio ga je za svu djecu muslimansku, za valjanu djecu poznatih i nepoznatih muslimana, učenih i čestitih, bogatih i siromašnih, za siročad i mališane koji imaju roditelje, za one domaće i one koji nisu domaći (stranci), da bi se tu podučavali učenju časnog Kur'ana i ostalim vjerskim dužnostima koje se moraju poštovati; da bi se podučavali pismu koga je pohvalno naučiti; da bi se tu objašnjavale ostale dužnosti kojima je nužno i uobičajeno djecu podučavati; uvakufio je u iskrenoj i čistoj namjeri, u lijepoj nakani, u ime uzvišenog Boga; uvakufio je trajnim, valjanim, vječnim, izričitim vakufljenjem. Poslije toga je vakif, koji je upućen u pravo stanje stvari - Bog ga sačuvao na Sudnjem danu od svih strahota - zavještao i uvakufio trajno, zauvijek, za potrebe i koristi časne i lijepe džamije u kojoj se do sada učio ezan i ikamet i klanjao skupno namaz na uobičajeni način, za potrebe i troškove mekteba, za sve plate službenika, za trajanje vakufskih zgrada, za trajnost uvakufljenja i objekata koji donose korist i od svog najčišćeg i najdražeg imetka izdvojio je 150.000 srebrenih akči koje su u opticaju, čija polovina, da bi se utvrdila glavnica i objasnila ukupnost, iznosi 75.000 akči.

Uvakufio je i dva mulka - vlastita karavansaraja u spomenutom mjestu za putnike namjernike, koji se nalaze jedan naspram drugoga i koje zbog toga što pripadaju uglednom navedenom vakifu nije potrebno opisivati ni granice im navoditi.

Isto tako, uvakufio je 25 vlastitih dućana u navedenom mjestu koje nije potrebno pobliže opisivati; pet tabaških stupa koje se okreću na obali rječice Jadar; četiri vlastita mlinska vitla koja se okreću pomoću vode u navedenoj riječnoj dolini i jednu stupu; dvije bašče poznatih granica u blizini spomenutog mjesta; jedan čajir (ledinu) i sve što uz ovo pripada, što je za ovo vezano i čime on raspolaže.

Uvakufio je mulk zemljišta takozvanog Čifluk kneza Gojka u spomenutom selu, šume branjevine u spomenutom mjestu, mjesto podobno za vinograd i zemljišta koja su mu od sultana u vlasništvo dodijeljena. Dijelove čifluka kojima je raspolagao kao vlasnik, bašču i branjevine i sve što tome pripada uvakufio je u čistoj namjeri i valjanoj odluci, za ljubav Gospoda, neograničenog Gospodara; sva bogatstva, javna dobra i sredstva uvakufio je kao trajan, vječni vakuf.

U svrhu upotpunjenja časnog uvakufljenja, u svrhu davanja pune važnosti pitanju trajnosti i ovjekovječenja, izjavio je i potpuno dobrovoljno priznao na časnom uglednom sudu, zborištu ugledne vjere čvrstih stubova, u prisustvu ponosa sličnih i uglednih, Husejna sina Musaa, koga je izvolio odrediti i postaviti mutevelijom koji je neophodan svakom poniznom i uglednom čovjeku pri registrovanju i davanju pravne važnosti sretnom uvakufljenju.

On je postavio uslov: Spomenuti dućani neka se posredstvom mutevelije daju u zakup - svaki dućan po dvije akče dnevno, što je odgovarajuća kirija - zainteresiranima, uz jak zalog i jamca, ili uz jedno od dvoje. Svakome zakupniku neka se da u vidu zajma iz spomenutog iznosa po 5.000 akči, neka za sebe posluju i neka se nastalom dobiti koriste.

Neka se svaki od dva spomenuta karavansaraja daju svake godine u privremeni zakup osobama moralno ispravnim, koji to prihvate putem dražbe koja je za vakuf korisnija. Za glavnica neka se na gore istaknuti način svakom zakupcu daje zajam po 4.000 akči i neka se oni njegovim uvećanjem koriste.

Spomenuti mlinovi, stupa, čajir, vinograd i bašče, zemljišta i čifluk, mulkovi i zemljišta poznata pod nazivom Knez Gojkov čifluk, vinogradi i parcele što uz ovo sve pripadaju, neka se izdaju pod zakup prema običaju iz godine u godinu, a zakupnina neka se knjiži u korist vakufa. Od zakupca i posjednika spomenutih vinograda neka se uzima od zimije nemuslimana po deset para i desetina na prihod, a od muslimana po pet akči od svakog dunuma, u vrijeme borbe, na način koji je poznat u spomenutim krajevima.

Nadalje, gore opisani vakif - učinio Bog neprekidnom nagradu za njegova dobra djela - postavio je uslov: U spomenutoj blistavoj džamiji, u kojoj su do sada učeni ezan i ikamet i na uhodani način skupno obavljan obavezni i neobavezni namaz, neka bude imam čovjek lijepog i melodičnoga glasa, koji znade pravilno učiti Kur'an, pobožan, moralno čestit, koji poznaje osnovne, važne i sporedne dijelove namaza, pametan i obrazovan - on neka bude sermahfil petkom i mualim u mektebu; neka privlačnim izvođenjem poput slavuja održava jasne hutbe na lijepom minberu. Za imamsku dužnost neka uživa deset akči, za hatibsku šest akči dnevno; za dužnost sermahfila dnevno po jednu akču a za mualimsku šest akči dnevno.

Neka u krasnoj džamiji, kako je to običaj u svim krajevima u pobožnom svijetu, poslije jutarnjeg namaza, (imam) uči suru Jasin naglas; poslije podnevnog namaza neka uči suru Ihlas tri puta; poslije ikindijskog namaza suru an-Naba'; poslije akšamskog ajetu-s-sedžde, a poslije jacijskog suru Mulk; neka učenjem časnu džamiju prisposobljava džennetu, neka slušaocce uveseljava i raspoloženje im uvećava. Nagradu od učenja neka pokloni za duše roditelja velikodušnog, čestitog vakifa, za duše njegove braće i sestara, djedova i nena; neka uči dovu da postignu željena dobra oni kao i svi vjernici i vjernice.

Stihovi:

Dođi i digni ruke svoje da moliš za duše umrlih;

Doći će dan kada će i tebi trebati dova..

Nadalje, uvaženi vakif - Bog mu počast ukazao u svijetu gdje se iskazuju milost i zadovoljstvo - postavio je uslov: Vaiz i savjetodavac neka bude čovjek koji je kadar da tumači arapske rečenične složenice, sposoban da prenosi časne izreke Muhamedove, pobožan, čist u vjeri, moralno ispravan, savjetodavac i pobožnjak, koji čuva pravu pobožnost a uništava novotarije, koji je spoznao tajni smisao riječi: "Savjetuj sebe pa onda ljude" - on neka u blagoslovljenom sastajalištu, džamiji, bude slušaocima vaiz i savjetodavac poslije obavljanja džume-namaza i u ostalim vremenima traženja blagoslova; iza vaza i pouke neka uči dovu da darežljivi vakif postigne želje i na ovom i na drugom svijetu. Njegova plata neka bude četiri akče dnevno.

Neka dvije osobe ugodnoga glasa budu mujezini u navedenoj džamiji, osobe koje poznaju pravila melodioznog izvođenja i intoniranja, čiji glas i melodije su privlačni, koji poznaju vrijeme ezana. Oni neka naizmjenično vrše mujezinsku službu. Prvi mujezin neka uživa dnevno šest akči, a drugi pet akči dnevno. Oni neka priopćavaju i sluhu razuma dostavljaju glas koji zove: "Kada se pozove na namaz u petak..." da bi upozorili one koji su zabavljeni i stupili u spregu sa ovim svijetom, koji su vezani i okovani preprekama trgovine i poslovanja. Drugi mujezin neka obavlja lijepo, svojim ugodnim glasom, dužnost muarrifa; neka Tvorcu oba svijeta - uzvišena je Njegova moć - iskazuje beskrajnu zahvalnost i blagodarnost; naslovu zbirnog popisa najčišćih, najkrupnijem biseru ogrlice Božijih poslanika, Muhamedu - neka je na njega milost Božija čišća od brušenog bisera - neka uči poznate natove caru, zaštitniku vjere - Bog ga pomogao i ojačao; neka Boga moli za trajnost vlasti njegovu sjaja i veličine; da plemeniti vakif postigne želje ovoga i budućega svijeta; da se Bogu moli za dobro svih vjernika i islamske zajednice, bili oni na Istoku ili Zapadu, daleko ili blizu.

Neka u spomenutom mektebu budu dva moralno čista, pobožna, bogobojazna čovjeka koji se grijeha čuvaju, kao kalfe djeci. Jedan neka uživa dnevno tri, a drugi dvije akče, i neka uz navedenog mualima poučavaju i odgajaju djecu vjernika i neka u tom pokazuju mnogo brige i zalaganja. Osim petkom, neka ne izostavljaju obučavanje i neka ne ometaju muslimansku djecu od rada (u mektebu); ukratko, neka paze kako treba na propise obuke, neka u službi budu marljivi i neka se zalažu. Prilikom slanja djece kućama, neka, prema običaju, dovu uče za uglednog vakifa.

Također je plemeniti vakif - Allah mu primio njegovu dobročinstva i udvostručio mu nagrade i dobra djela njegovu - postavio ovakav uslov: Neka u spomenutoj džamiji - mjestu dobih djela i blagoslova - pet osoba zajedno poslije obavljanja sabah-namaza prouče cio časni Kur'an; neka svaki uči po jedan džuz od gore spomenutih časnih džuzova, prema zahtjevu (ajeta kur'anskog): "Uči Kur'an po pravilima za to određenim", polagahno i

pravilno, a ne brzo i užurbano. Svakih šest dana neka prouče časnu hatmu, neka to ugledno mjesto svjetlom napune i učine ga uzorkom živosti i uređenosti. Za ovo neka svaki uživa po dvije akće dnevno. Od spomenutih džuzova neka kadija dodijeli jedan imam, po jedan mujezinima, a dva džuzova neka dodijeli u prvom redu onima koji su sposobni da uče časni Kur'an, a naročito (...)

Ukratko, neka se (kadija) čuva da se službe dodijele nedoličnima i neka pazi na smisao izreke: "Postaviti nešto gdje mu nije mjesto."

Ugledni vakif - Bog mu dao spas u svim vremenima - postavio je uslov: Od časnih džuzova jedan džuz neka se uči za plemenitu dušu cara oba svijeta, Božijeg Poslanika i ljudima i (džinima), najčasnijeg Poslanika - neka mu se uzvišeni Allah smiluje i spasi ga. A kako je krasno neko rekao za njega, kada mu se prosuo biser iz njegovih usta:

*Poslanik Božiji je isukani mač
od koga blijesak dobiva mač indijski.*

Jedan časni džuz neka se uči za duše četvorice odabranih prijatelja koji su imali čast da služe jasnoj vjeri i postignu čast vezirstva kod prvaka svih Božijih poslanika, koji su bili počašćeni da žive u njegovu društvu što ugled u nasljedstvo ostavlja; čije su uši imale ugođaj da slušaju njegove cijenjene riječi; zatim, za duše ostalih drugova ensarija i muhadžira, sljedbenika iz prve i druge generacije.

Stihovi:

*Oblak milosti čija kiša na koncu dolazi,
Neka padne na bašču - njegovu porodicu i prijatelje.*

Jedan časni džuz neka se uči za duše njegovih roditelja koji su bili formalni uzrok da se on iz nebića pojavi u klimatu postojanja; koji su bili vidljivi povod da on dospije do ovog ugleda i blagodati. Nadati se da to za njegove roditelje bude sredstvo za postizanje (Božijega) zadovoljstva i da bude blagorodni uzrok za oduženje duga za njihovo odgajanje. "Bože, smiluj im se onako kao što su oni bili prema meni kada su me kao djetesce odgajali."

Jedan časni džuz neka se uči za duše njegove djece koja su odlepršala grobu bezgrješnosti, koja su iščezla u pravcu Božije milosti i zadovoljstva i koja su njegova zaliha i sprema za budući svijet.

Jedan časni džuz neka se uči za to da bi njegovi izravni potomci, stabla izrasla iz njegova srca, dok budu u zdravlju, bili sigurni od nevolja nasilničke sudbine, smutnje ahirzemanske i đavolske prijevare.

Jedan od spomenutih džuzhana neka bude hafiz i noktadži koji će dijeliti časne džuzove učačima; neka pri početku tog lijepog sastanka vrši

podjelu, a na završetku sastanka neka sakupi džuzove na jedno mjesto, neka daje ispravna upozorenja da se služba ne zanemaruje, da se dobro trude da se polagahno i pravilno uči. On neka uživa jednu akću dnevno.

Na završetku časnog učenja pri svakom sastanku, kada se okonča učenje časnog Kur'ana, neka svi džuzhani, cijela ugledna grupa učača Kur'ana, glasno i smireno, učenjem časnih sura Ihlas, Falaq i an-Nas, časne Fatihe i početka sure Baqara neka slušaoce duhovno krijepe i neka sretnom dovom za dobro sastanak završe.

Neka bude jedna osoba kajim sa tri akće plate dnevno, koja će spomenutu svijetlu džamiju otvarati kada zora pukne, a zatvarati kada se noć smrkne, mesti i čistiti je od prljavštine, svijeće paliti i gasiti. Za tri akće plate neka bude i feraš.

Nadalje je plemeniti vakif i svačiji dobročinitelj postavio uslov: Ako Božijom dobrotom u časnom vakufu nastane uvećanje, neka u sezoni jagnjadi i trešanja mutevelija preda mualimu trista akći iz vakufskih prihoda da on djecu sabere na izletištu koje odaberu radi gozbe; pa kada se pogostite, razidite se i tada neka se lijepom dovom sjete vakifa-dobrotvora, neka ga obraduju lijepim spomenom ne bi li ona darežljiva osoba bila ubrojana u one što "hranom ugošćuju Njemu za ljubav", ne bi li postigao nagradu i željeni cilj onih što govore: "Mi vam hranu dijelimo samo radi Božijeg zadovoljstva".

Isto tako, na Kurban-bajram svake sretne godine, a to je vrijeme radovanja sirotinjskih srca, neka se da u ruke mualima tristo šezdeset akći kao suma za kurbane, neka on za taj novac kupi kurbane pa neka, prema sadržaju "jede i druge nahrani, bogate i siromašne".

Isto tako, ugledni vakif, Bog mu dao zdravlje i dug život - postavio je uslov: Spomenuti mlin, stupa, vinograd, bašče, sva zemljišta i branjevine koje ovome pripadaju, parcele zvane Čifluk kneza Gojka - ukratko, sve što je izdvojeno i svake godine se uvećava i raste - neka se na zakoniti način daje u promet na dobit i u zakup uz zalog i jamca, i neka se od dobiti popravljaju i obnavljaju građevine i druga mjesta koja je prolaskom dana, mjeseci i godina postalo nužno opraviti, i to uz dozvolu nazira, a posredstvom službenika vakufa i odlukom kadije.

Neka se rukom mutevelije čuva, njemu na čuvanje pohrani i kada zatreba neka se na uobičajeni način troši po dvije akće dnevno za dvije voštane svijeće koje će se paliti svake lejle-i berat noći za uljane svijeće dnevno dvije akće; za ulje u kandilje dnevno po dvije akće; za prostirku po jedna akća; za ostale neophodne potrebe i nužne troškove održavanja vakufske glavnine (građevina) i drugih prihoda sa zemlje i kada bude potrebno - neka on (mutevelija) na uobičajeni stari način troši za popravljanje i adaptaciju.

Mutevelija njegovih časnih uvakufljenja koja se nalaze u Beogradu neka bude besplatno nazir nad spomenutim vakufskim dobrima. Na isti način

mutevelija (vakufa) u Jadru neka bude nazir za njegova uvakufljena dobra u Beogradu. I ako se - Bože uzvišeni sačuvaj - jednom od dva spomenuta vakufa dogodi kakva šteta, neka se na starinski način da namiriti od drugog vakufa koji ima materijalnih sredstava, to jest, u slučaju potreba i nužde, kada prilike nalažu, dva časna vakufa neka u svim prilikama jedan drugome namire gubitke i neka se nađu u pomoći, uz mišljenje nazira i službenika vakufa i odluku kadije.

Kada gore opisanim vakufskim dobrima nije nužna gradnja i opravka, neka se viškovi prihoda pridodaju vakufskoj glavnici.

Ukoliko se - Bože nas sačuvaj - tokom vremena, dana, mjeseci i godina pokažu manjkovi u vakufskim glavnica, ili se dogodi podbačaj roda i kada se bude vršilo izmirivanje na zahtjev ispravnog šerijata, neka se vakufskoj glavnici da prvenstvo nad svim ostalim troškovima, tako da ne bi izmjenom vremena na skut vakufa pala prašina prolaznosti; da se ne bi smjenom vremenskih razdoblja pojavilo otrgnuće i raskid na lancu njegova trajanja; da bi tako zgrada njegova veličanstvenog dobročinstva bila trajno čvrsta; da bi njegova lijepa dobra trajno opstojala.

Nadalje, postavio je uslov: Mutevelijska dužnost ovih časnih uvakufjenja neka bude u rukama ponosa sličnih i ravnih dok je živ; da on izravno vrši obavezne službe vakufske; da ne čini propuste i nemarnosti; da se do krajnosti zalaže za sređivanje prilika i poslova časnog vakufa; da se neštedimice trudi da zadovolji srca službenika vakufa.

Za mutevelijsku službu neka uživa sedam akči svaki dan.

Neko ko je sposoban u knjigovodstvu, ko je vješt u računovodstvu, ko je poznat po odanosti u službi vakufu, ko se čuva da ne bi spao među one (...) on neka uživa tri akče dnevno.

Dvojici moralno ispravnih džabija, koji posjeduju plemenita svojstva i koji su u (moralnoj) čestitosti pravi kao pero, neka se daje svakom po dvije

Ukratko, neka se uzmu u službu oni koji će iskreno vršiti neophodne poslove u vakufu.

Baštovanu koji čuva spomenute bašče neka se daju dnevno po dvije akče.

Uz to je sretni i bogati vakif - neka mu Bog učini sreću trajnom do krajnih vremenskih granica - postavio uslov da u njegovoj darežljivoj ruci, u njegovoj upravljačkoj šaci, bude upravljanje njegovim časnim vakufom: postavljanje na dužnost i razrješavanje službenika; da mijenja stavke u opisanim odredbama svojim; da smanjuje ili povećava službe u vakufu; da mijenja način davanja nekretnina u zakup; da uvakufljeni novac daje u promet na dobit, i ostala pitanja - što god se dogodi i čemu god se bude stavljaio prigovor, kako god on želi da postupa i kuda god hoće da šalje.

Isto tako, ugledni vakif - neka je trajno promatran okom pažnje Milostivoga - odredio je sebi dobrovoljnu nazirsku službu spomenutog vakufa. Kada do sluha njegove duše dopre zov: "Vrati se svome Gospodaru", i kada se preseli u dvorac vječnosti, spomenutu nazirsku dužnost je odredio, uz pet akči plate dnevno - prema izreci: "Najbliži su najpreči za dobročinstvo" - najčestitijoj svojoj djeci, unucima, a kada oni izumru - najčestitijim rođacima i najčestitijoj djeci njihovoj. Kada svi izumru (i potomci vakifovi i njegovi rođaci i njihovi potomci), neka se spomenuta nazirska dužnost dodijeli osobi koju krasi znanje, pobožnost, asketizam i bogobožnost, i to uz znanje i mišljenje kadije i službenika vakufa, da bi pažnjom njihova oka, njihovim marom i zalaganjem vakuf bio gledan i unapređivan.

Poslije potomaka spomenutog mutevelije, neka se mutevelijska dužnost odredi najčestitijim oslobođenim robovima njegovim i najčestitijim potomcima njihovim dok ne izumru. Poslije njih, neka se dodijeli osobi koja je na svom mjestu, dolična, najprikladnija za mutevelijsku službu i koja to zaslužuje.

Službenici spomenutog vakufa neka u svakom vremenu budu dobrovoljno naziri. Ako tokom vremena, prolaskom dana, mjeseci i godina, vakufski prihod bude trošen u spomenute stavke i opisane svrhe i trošak se bude uvećao, četvrtina spomenutog vakufa neka se troši na siromašne vjernike, muslimane, dokle Bog bude htio.

Na ovome mjestu vakifove odredbe i objašnjene namjere došle su do kraja i cijenjeni vakif - Bog mu sreću učinio trajnom do kraja vremena - ponovio je priznanje i očitovanje o svome časnom vakufljenju. Spomenute nekretnine, opisani određeni iznos novca i rukopisne primjerke kur'anskih džuzova predao je navedenom muteveliji.

Mutevelija je to primio kao vakufsku imovinu i izjavio:

Nakon potvrđivanja od strane (...) o svemu što je nabrojano i nakon upotpunjenja i završetka čina izjave i očitovanja o vakufljenju i predaji (uvakufljene imovine), darežljivi vakif - uzvišeni Bog ga sačuvao od svih strahota - odustao je od spomenutog vakufljenja i započeo spor i parničenje riječima: Poznat je sadržaj izreke: "Najviše se nagrađuje dobročinstvo ako ga učiniš dok si zdrav", a jasno je da tokom vremena vakuf nazaduje, prihvodi brzo počnu opadati. Uz to, po mišljenju najvećeg imama, najuglednijeg i najkrupnijeg učenjaka, Abu Hanife Numana ibn Sabita (...), te po mišljenju Kufije, premda je vakufljenje nekretnina pravno valjano, ali je (...) a vakufljenje novca po učenju trojice iskusnih, učenih imama nije valjano, a uslovi koji se na to odnose lišeni su ukrasa pravne valjanosti. Vakufljenje spomenutih časnih džuzova, po navedenom sudu, po mišljenju nekih učenjaka je valjano. Ja sam odustao od vakufljenja toga svega i neka spomenuti mutevelija digne ruke i neka mi imovinu preda u vlasništvo.

Kada je to izjavio, uzeo je riječ spomenuti mutevelija i, oslanjajući se na vječno Živoga koji oprašta, dao ispravan odgovor:

"Premda po mišljenju Imama Azama vakufljenje spomenutih nekretnina nije neopozivo, vakufljenje novaca, po mišljenju tri učena imama, nije valjano i to je jasno kazano. Što se tiče navedenih časnih kur'anskih džuzova iz spomenute presude, neki poznati i slavni učenjaci smatraju da to nije pravno valjano ni izvodljivo. Međutim, po mišljenju prvog učenika (Imam Azamova), a drugog imama Abu Jusufa, to je čisti vakuf, dok po učenju drugog učenika a trećeg imama, Imam Muhameda, kada se imovina preda muteveliji (vakufljenje) je neopozivo. Ugledni imam i učenjak - mjesto mu u džennetu - Imam Zufar - neka Uzvišeni učini ugodnim njegov grob - a po riječima preminulog Imama Ansarije koji se kretao stazama Božije milosti, doznaje se da je vakufljenje novaca dozvoljeno i pravno valjano, a vakufljenje časnih džuzova kur'anskih iz sporne presude, po mišljenju nekih učenjaka je zakonito."

Na koncu, sporeći se oko predaje imovine i pobijanja (valjanosti vakufljenja), nakon što je u prisutnosti kadije koji kraj dopadljive knjige uljepšava tragovima pera ambrine boje, koji je posljednje more što se kreće, koji vlada znanjem i prvih i posljednjih učenjaka (...), koji je (...) najučeniiji u svome vremenu (...), učenjak svoga vremena, koji je mjesto gdje vrline piruju, pravnik uzvišenih osobina, rukovodilac podanika, učenjak (...) jedinstveni u svom vremenu, u svojoj epohi, prvak visoke vrijednosti, učenjak širokogradi (?), onaj čija djela učenosti su nužna svima učenima, kome se raduje i kojim se hvali rumski kazaskerluk pripisujući mu mnoge lijepe osobine - neka mu život dugo potraje i neka uvijek oštrice njegova bistrog uma sasijecaju korjene protivnika - i kada je na ovaj način u njegovoj prisutnosti pokrenuta parnica, onaj ugledni sudija - Bog mu učinio lahkom svaku teškoću - ispitivački je promatrao i uvidio da je kod slabije strane, na strani mutevelije jasna prevaga. Čuvajući se da ne bude onaj koji "sprječava dobro", pogledao je na stranu vakufa i donio ispravnu i zakonitu presudu:

Po mišljenju svih pravnih autoriteta, vakufljenje nekretnina je neopozivo; po učenju imama Zufara, vakufljenje određenog iznosa novca je valjano kao što su valjani i propisi o valjanosti toga vakufljenja. Mišljenje velikih učenjaka - neka ih Bog učini uglednim u kući trajnog boravka i mira - te velikih imama je da oni smatraju dozvoljenim vakufljenje časnih džuzova kao dijela imovine koja se prenosi (vakufi). Budući svjestan jasnih obrazloženja pri neslaganju uglednih imama - a kako i ne bi bio kad je on taj koji zdravo rasuđuje kada se šire i granaju pitanja o vakufljenju - donio je valjanu zakonitu presudu o vakufljenju.

Potom je ugledni vakif - nagradio Bog njegova radosna djela svojom nagradom - ponovo uzde razgovora povukao na drugu stranu, dizgine rasprave je skrenuo u pravcu neprijateljstva i prepirke rekavši:

"Premda je po spomenutoj presudi bilo nužno da dignem ruke od nekretnina, a za vakufljenje novaca i pokretne imovine ispostavilo se da je

pravno valjano, ipak po mišljenju Imama Azama, uglednog pregaoca, valjanost (vakufljenja) ne iziskuje neopozivost, opozivost (vakufljenja) je zakonski moguća, te ja upozoravam i zahtijevam da se dva navedena vakufljenja ponovo meni povrate i predaju”.

Kada je to izrekao, navedeni mutevelija mu je uputio pravi i zadovoljavajući odgovor, rekavši:

"Iako se zna da je po učenju Imama Azama valjanost vakufljenja odvojena od (pojma) neopozivosti, ipak po učenju dva priznata imama, drugog imama Abu Jusufa i Imama Muhameda aš-Šaybani, vakufljenje, kada je pravno valjano - neopozivo je, valjanost i neopozivost su blizanci; naročito kada se to dogodi istodobno sa presudom učenog kadije koji je predmet ispitao za opoziv nije ostalo nikakve mogućnosti. Dakle, ja tražim da se donese presuda o neopozivosti dva navedena vakufljenja, a na osnovu njihovih uvaženih mišljenja."

Kada je to izjavio, kadija koji donosi konačnu važeću presudu - neka njegovo pero trajno sijeva kao britki mač, neka sasijeca korjene neprijatelja među ljudima, neka bude na snazi u svim vremenima - svjestan razmimoilaženja i nesuglasnosti koje postoji među uvaženim imamima i velikim šejhovima u pitanjima vakufljenja, donio je valjanu zakonitu odluku i presudu koja se mora uvažavati - da je vakufljenje navedenih novaca i pokretne imovine neopozivo, da je pravno valjano, registrovano za vječna vremena, nepovratno, potpuno, vječno, da poslije nema mogućnosti da se obesnaži i dokine i da niko osim uglednog vakifa nema pravne mogućnosti da ga mijenja i preinačuje. Ko se usudi da ga povrijedi i izmijeni, da ga obesnaži ili falsifikuje, taj se pridružio onima koji su u poslovima sasvim propali, i to su pravi bijednici i u moralnom i u materijalnom smislu. A nagrada vakifu je obaveza Vječnoživoga, Darežljivoga, Čvrstoga, a On neće dopustiti da propadne nagrada onih koji čine dobro.

Napisano u prvoj dekadi rebiu-l-evvela, mjeseca rođenja Božijeg Poslanika koji je upućen svjetovima koje znamo i za koje ne znamo, u mjesecu iz niza mjeseci 1053 (20-29. V 1643) godine - neka Božija milost pada na njega, njegove časne obitelji, ugledne drugove, sve dok se knjiga osmjehuje plaćem pera, dok se vjerske presude osnažuju suđenjem kadija, dok se namazi završavaju pozdravima i selamom čovjeku najboljem od svih ljudi.

Prisutni činu (vakufljenja):

1. Oslonac najslavnijih i najplemenitijih, koji posjeduje pohvalna i plemenita svojstva, Mahmud-aga, sin Mehmeda, brat uglednog vakifa,
2. Onaj koji posjeduje pohvalna i plemenita svojstva, koji je sakupio sve dobre i časne osobine, Ahmed-aga, čehaja spomenutog vakifa visokoga roda,

3. Uzor velikih učenjaka, prvak slavni i darežljivih, Muhamed-efendi, šef vilajetske kancelarije budimske krajine, sada (...)
4. Stub učenih, prvih među darežljivima, hadži Fahri, prvi tezkeredžija vakifa, svačijeg dobročinitelja,
5. Stub krjeposnih ljudi, najugledniji među uglednima, Ali-čelebi, drugi tezkeredžija uglednog vakifa,
6. Onaj koji je sabrao sva pohvalna i plemenita svojstva, Abu Bakr-aga, čehaja svih služitelja spomenutog vakifa,
7. Ponos najuglednijih vojski, hadži Ismail čauš, čehaja čauša budimskog divana, sada (...),
8. Uzor učenih derviša, šejh Mustafa-efendi, vaiz u Srednjoj džamiji,
9. Uzor prvaka učenjaka, oslonac pročelnika učenih ljudi, Hajrulah-efendi, hatib u Velikoj džamiji,
10. Uzor čestitih derviša, hadži Sulejman-dede, vaiz u Velikoj džamiji,
11. Uzor učenjaka koji istražuju, Muslihudin, imam Fethijje džamije,
12. Oslonac učenjaka istraživača, Ahmed-efendi, imam džamije Saraj,
13. Ponos hatiba, Mehmed-čelebi, hatib džamije Husrev-paša,
14. Ponos sličnih i uglednih, Abdulfetah-beg, sin hadži Kethode,
15. Zaliha ajana, Husejn čauš,
16. Uzor sličnih i ravnih, Ahmed-aga, haznadar uglednog vakifa,
17. Zaliha sličnih, Abdulkadir, bivši haznadar uglednog vakifa,
18. Ponos najslavnijih, Ahmed-efendi, mukabeledžija,
19. Uzor službenika-pisara, Hilmi Mustafa-efendi, referent mukate,
20. Uzor sličnih, Šahin Ahmed, vakifov silahdar,
21. Ponos ravnih, Ahmed, sin Husejna, vakifov čohadar,
22. Zaliha ravnih, Osman, vakifov muhurdar,
23. Ponos učenjaka, najbolji od svih darežljivih, Muhamed-čelebi, sin Himmeta(?)
24. Ponos sličnih, Husejn-aga, mirahor vakifov,
25. Zaliha sličnih, Urudž-aga, starješina dvorskih službenika vakifovih,
26. Ponos hatiba, Derviš-efendi, hatib džamije Jadar,
27. Hasan-hodža, mujezin džamije Jadar,
28. Sinan, sin Abdulah-čauša preminuloga,
29. Sulejman, sin preminuloga Abdulah-čauša,
30. Mustafa, sin Ibrahima Hercegovca,
31. Muhammed, sin Malkoča, potčinjen hadži Kethodi,
32. Hadži Ibrahim, stanovnik Budima, zvani Užičanin,
33. Hadži Hasan, stanovnik Sarajeva,
34. Ponos hatiba, Kalin hodža Muslihudin, hatib Sinan-begove džamije u Čajniču,
35. Ahmed, potčinjen Ali-čehaji.

Vakif je preda mnom priznao ono što je navedeno u ovom lijepom dokumentu i na što je ukazano u smislu izvršenja njegovog vakufljenja i prave namjene - neka Bog to učini sredstvom za postizanje sreće na oba svijeta i sretan povratak.

Napisao od Njega ovisni - slavljen je i uzvišen On - Abdalbaki, sin Mustafe čehaje - zahvaljujući Bogu i moleći milost od Boga za Njegovog Poslanika.

Spomenuti vakif je izdvojio - u ime Boga - iz svog imetka i uvakufio petstotina pravih rijala groša u svrhu obnavljanja i popravljanja češme u Donjoj Tuzli i postavio je ovakvu odredbu:

Neka se postavi jedan mutevelija i jedan meremetdžija. Navedeni mutevelija neka navedeni iznos primi kao vakufsku imovinu; neka tu imovinu da na zajam nekome od stanovnika spomenute kasabe, onome ko je zainteresovan i zatraži, i to uz jak zalog i jamca, a uz dobrovoljni i besplatni nadzor mutevelije u Jadru i uglednih ljudi Donje Tuzle. Novac neka se da u promet uz interes od 10%. Od nastale dobiti neka se muteveliji i meremetdžiji za njihove službe plaća dnevno po tri akče. Ostatak neka se troši za popravljanje mjesta na češmi koju bude potrebno popravljati. Neka se novac čiji sam ja vlasnik da u opticaj nekome uz znanje šerijatskog suda da bi se spomenuti iznos uvećavao i da se popravljaju ona mjesta na češmi koja su se počela ružiti; mutevelijini računi neka se pregledaju, a nazirska služba neka se vrši od strane poštenih, uglednih ljudi Donje Tuzle.

Prijevod:

Salih Trako